

HET NIEUWS VAN DEN DAG

kleine courant

Overstromingen in vroegeren tijd (2 februari 1891)

In het begin onzer tijdrekening is er, volgens Romeinsche schrijvers, een zware overstroming geweest; veroorzaakt door stormen uit het noorden, waardoor de zich in Friesland bevindende twee veldlegers in levensgevaar verkeerden.

In **570** werden, tengevolge van hevige stormen, niet alleen de lage landen door zeewater overstromd maar ook hoogten werden er door bedekt, o. iv. het Roode Clif bij Stavoren. Ook werd het daar staande „Lusthuis" van Koning Odilbaldus totaal verwoest en ia het nabijgelegen bosch Fluissen (later is dat bosch verdwenen en veranderd iv het welbekende Heegermeer) werden vele boomen ontworteld.

Op den 7en November **793** zijn de zeedijken ook doorgebroken en heeft het door storm opgezweepte water hier te lande groote verwoestingen aangericht. Toen is men in Friesland begonnen met „terpen" te maken, om in tijd van gevaar daarop te kunnen vluchten; we vinden o.m., dat toen in de volgende dorpen terpen opgeworpen zijn : Koudum, Almenum Winsum, Dronrijp en Uitgang. Dit laatste dorp lag toen aan de zg. Middellzee (welke nu niet meer bestaat) ter plaatse waar het dorp Berlikum ligt.

In **806** hebben er weder dijkbreuken en overstrooïningen plaats gehad, waardoor vele menschen omgekomen zijn. Voorts gingen een aantal beesten en vele granen verloren en werd o. m. Esonstad, aan de Louwers gelegen, verwoest.

Ook in **1170** braken de zeewateren verschrikkelijk over een deel van ons land los: zoo, dat het zeewater in de stad Utrecht kwam, waar men

HET NIEUWS VAN DEN DAG

kleine courant

met netten zoowel als (toen het water weer naar zee liep) op het droge vele zeevisschen ving. Toen bestond, volgens de kroniekschrijvers, de Zuiderzee nog niet, maar waren N. Holland en Friesland slechts gescheiden door de rivier het Vlie — welke, door een paar meertjes of poelen loopende, zich bij Vlieland in de Noordzee stortte. Ten tijde der Romeinen stond aan de uitmonding dezer rivier het kasteel Flevo. Tusschen dit kasteel en Almenum (bij Harlingen) werden in het jaar 140 de dorpen Westerwierum en Dijkshorne gebouwd. Ook lag er aan het Vlie de stad Grijn, alsmede het bosch Creyle.

Van den vreeselijken watersnood van **1222** lezen we: „Die zee als dol en rasende zijnde, terwijl sij door strydighe winden t'samen geperst wierde heeft 100,000 menschen overrompelt en soude die gansche natie vernietigd hebben, ten ware eenigen zich op terpen enz. ghebergt hadden”. De zeedijken waren „gheheelycken ghesleoht.” „Die zee heeft toen soo wonderlyck gehandelt dat die voorighe ghestaltenisse des lands in eenen anderen verkeert is.”

In **1234, 1248 en 1287** verloren er door stormen en hooge vloed en vele menschen het leven. Vooral, in 1287 moet de ramp ontzettend geweest zijn. Men schrijft, dat er toen 80.000 menschen omkwamen. Door dezen vloed moet ook Grijn (bovenvermeld) verwoest zijn geworden.

In de jaren **1313, 1336, 1376 en 1421** werd ons land wederom door watersnooden geteisterd. Inzonderheid was het laatst vermelde jaar rampspoedig. In Friesland braken de zeedijken door en verloren 8000 menschen het leven. In Noord-Holland werd het dorp Petten verwoest. Op den reeds gedeeltelijk vernielden toren aldaar trachten zich 400

HET NIEUWS VAN DEN DAG

kleine courant

menschen te redden, doch zij kwamen door aanhoudenden storm en den aandrang des waters jammerlijk om het leven. In Z.-Holland werden tusschen Dordrecht en Geertruidenberg (waar thans de Biesbosch is) 72 dorpen, enz., vernietigd, waarbij duizenden menschen omkwamen. De doorbraak, waar deze ontzettende ramp een gevolg van was, moet ontstaan zijn bij Werkendam.

In **1429, 1477 en 1480** werd inzonderheid het noorden onzes lands door stormen en watervloeden bezocht. Na den watersnood van 1477 heeft men o. m. te Bolsward in de stadsgracht een zeehond gevangen. Omstreeks deze tijden was Het Bilt grootendeels reeds aangegroeid, doch nog niet opgemeten. Dit laatste geschiedde eerst in 1499, toen het 2200 morgen groot bleek te zijn.

Ook in de jaren **1503, 1508 en 1537** braken de zeedijken op verschillende plaatsen door. Door deze laatst vermelde ramp verdronken weder vele menschen. Stadhouder Floris met Graaf Felix, zich in De Lemmer bevindende, ontkwamen ternauwernood het gevaar.

In de jaren **1532, 1552 en 1570** had ons vaderland weder tegen wind en water te worstelen. De watersnood van 1570 trof het geheele land, doch Friesland het zwaarste. Daar verdronken 20.000 menschen, omdat het water in den nacht zeer snel wies. Na de ramp liet men o. m. te Metslawier (bij Dokkum) een marmeren steen boven de kerkdeur plaatsen waarin het volgende gebeiteld stond : „In 't jaer van t seventigen is het water in dese kercke een voet hoogh gheweest, ende zyn verdronken 1800 menschen in dese Grietenije". Deze kerk nu was

HET NIEUWS VAN DEN DAG

kleine courant

gebouwd op een hooge terp: wel een bewijs dus dat de zee toen verschrikkelijk hoog opliep.

Bij Makkum werd een schip, groot 70 last, over den dijk gezet en kwam bij Sneek aandrijven. Ook in Zeeland was de verwoesting groot en vonden 3000 menschen hun graf in de golven. De Diemer-dijk tusschen Muiden en Amsterdam brak op 12 plaatsen door, waardoor laatstgenoemde stad veel schade leed. In Waterland stond alles onder, doch de Slaper (een dijk) hield zich gelukkig goed. De Zijp brak door, tengevolge waarvan velen het laven verloren. In Groningen verdronken 9000 menschen enz. enz.

In **1595** woedde het Rijnwater tot aan Wageningen en Amersfoort wat bij menschenheugenis nog nooit gebeurd was. In 1625 brak het zeewater weder op vreeselijke wijze door. Te Amsterdam stond het water midden op den Dam. Een groot deel van N.-Holland stond onder water. Ook in Zeeland liepen de polders onder.

In **1633** had de 7e Allerheiligenvloed plaats. In Zeeland kwamen vele menschen om. Te Rotterdam voer men met schuitjes over de Groote Markt. In 1651 had N.-Holland het weder te verduren. Te Amsterdam voer men met schuitjes door de straten. In Diemermeer stond 16 voet water, waardoor de gebouwen vernield werden. Ook Haarlem stond onder water.

HET NIEUWS VAN DEN DAG

kleine courant

Overstromingen in vroegeren tijd. (editie [4 februari 1891](#))

II

In **1569** brak de dijk te Hardingsveld, tengevolge ijssdammen in de killen en de beneden Merwede.

In **1663** bezweek de Wolphaartsche dijk, wederom door verstopping der killen.

De stormvloed van 1665 was merkwaardig o. m. wegens de voorafgaande „moerzee," (eene schijnbare opheffing der zeegolven) langs alle onze kusten. Te Amsterdam stroomde het water weder door de straten. In het eiland Wieringen ontstond een diepe scheur. Te Rotterdam was de groote markt bevaarbaar. De Sloerdijk en de dijken van de kil braken door. Te Scheveningen stond de kerk in het water en te Katwijk werden vele huizen vernield, enz.

In **1682** was Zeeland het tooneel van groote waterrampen. Vele menschen verloren daardoor het leven en het verlies aan vee en goederen was groot. Te Vlissingen stond het water 24 duim hoog in de kerk. Bij Nijmegen brak de Waaldijk door, waardoor de Betuwe overstroomd werd. Ook liep het water over den Grebbedijk.

De vloed van **1717** (de z.g. 7e Kerstvloed) was allertreurigst. Alleen in Groningen kwamen over de 2000 menschen om. Het verlies van vee bedroeg 36.000 stuks en 1500 huizen werden aldaar vernield. In de stad Groningen stond het water eenige voeten hoog.

Op 21 Januari **1726** brak, tengevolge ijsverstopping in de Lek bij Schoonhoven, de dijk op twee plaatsen door, welke de Krimpener- en Lopikerwaarden deed overstroomen. Te Tiel bezweek de Lingedijk en eenige dagen daarna brak deze dijk bij Kedichem door, hetwelk den

HET NIEUWS VAN DEN DAG

kleine courant

Alblasserwaard deed onderloopen. In den Noorder Waaldijk bij Ochten ontstond een diepe dijkbreuk, alsmede in den Tielerwaardschen Waaldijk bij Dalem. (Hierna stelde de stad Gorinchem aan de Staten van Holland voor om een overlaat door de landen van Altena te maken.)

Ook in **1728 en 1729** brak d» Tielerwaardsche Waaldijk bij Vuren door. Op 25 en 26 December 1740 brak bij Heusden de Maasdijk, bij Bommel de Waaldijk en bij Elden de Neder-Rijndijk door.

Op den 3n Januari 1741 bezweek de Noorder Lingedijk. Men berekende, dat door deze dijkbreuken 150.000 morgen land in Gelderland en Holland overstroomd werden. De menschen moesten naar de dijken vluchten, vanwaar ze eindelijk met moeite naar de naaste steden gebracht werden. Ook werden vele huizen verwoest. In Februari **1757** bereikte het Boven-Rijnwater degens ijssdammen eene ongekende hoogte en stortte zich bij Nijmegen over de Kleefsche landen in de Waal. Beneden Xanten brak de Boven-Bijndijk op vier plaatsen door. Beneden Nijmegen braken de Waal- en Maasdijken op verschillende plaatsen door. Ook brak de IJseldijk bij Deventer door wegens ijsverstopping aldaar.

In den winter van **1764** brak, tengevolge veelvuldige regens, de Waaldijk tusschen Rossum en Herwenen door, waardoor de Bommelerwaard onderliep. Menschenvrienden, uit Gorinchem ter redding toegesnel, kwamen daarbij jammerlijk om. De schade door verlies van vee en goederen was groot. Te Zutphen en Deventer bereikte het water eene verbazende hoogte, zoo, dat men in laatstgemelde stad de schipbrug wegnemen moest. Te Doesburg,

HET NIEUWS VAN DEN DAG

kleine courant

Wageningen en op andere plaatsen was de spanning groot. De Lekdijken bleven met groote moeite behouden.

In **1775** bracht een storm en vloed weder vele onheilen over Nederland. Te Hoorn stond het water 3 voet hoog in de stad. Te Scheveningen werden de meeste visscherspinken vernield. Langs de geheele kust hadden ook toen weder de duinen veel te lijden. Te Rotterdam steeg het water ontzettend hoog en alleen het verlies aan suiker aldaar bedroeg f120.000. Te Dordrecht voer men met schuitjes door de straten. In het land van Heusden en Altena, de Langstraat enz. verloren tengevolge van dijkbreuken eenige menschen het leven en velen werden met moeite van daken of boomen gered. De verwoesting aan gebouwen was zeer groot. Harderwijk stond onder water. Te Nijkerk verloren 3 menschen het leven en te Elburg en omstreken kwamen 28 menschen om. Te Kampen sloegen eenige huizen in; de vele menschen, die naar deze stad vluchtten, leverden een aandoenlijk schouwspel op. Te Kamperveen verdronken 9 menschen.

Op 27 Januari **1781** brak de dijk in het Ambt tusschen Maas en Waal door, toen men zich reeds veilig achtte, omdat de ijsdam voor Nijmegen losgeraakt was. De schrik en ontsteltenis waren groot. De ongelukkige inwoners wisten in dien nacht niet waar zich te bergen. Dertien menschen verdronken en de schade beliep f 450.000. Het noodgelui der klokken van Wamel en Dreumel en de plotselinge val des waters verkondigden den inwoners van Tiel dat de dijk aan de overzijde doorgebroken was. Men hoorde van de wallen dier stad het hartverscheurend gekerm der menschen en het loeien van het vee op den anderen oever der rivier. De menschen werden, niet zonder

HET NIEUWS VAN DEN DAG

kleine courant

levensgevaar der redders, met schuiten van zolders, dijken, boomen enz. gehaald. 454 huisgezinnen werden gedurende den watersnood liefderijk verzorgd. Bovendien werd er f 32.000 voor hen ingezameld. De overstroomde landen waren, toen ze weer bloot kwamen, op vele plaatsen met groote hoopen zand bedekt en op andere plaatsen diep uitgeslagen.

In **1784** vielen er, bij dooi weer, door het zetten van ijssdammen, 38 breuken in den Zuider Rijn- en Waaldijk, van Kanten tot Nijmegen, welke door 20 andere zeer groote doorbraken in de beneden Waal en Maasdijken gevolgd werden. De IJseldijk bij het Hoendernest brak ook door tengevolge van hoog water en zwaren ijsgang. De daardoor in gevaar verkeerende landlieden werden naar Zutphen gebracht. Op sommige plaatsen in Gelderland stond het land 16 voeten onder water. Wederom kwamen er redders van noodlijdenden op treurige wijze om het leven. Overigens verloren betrekkelijk weinig menschen bij deze groote rampen het leven. Er werd f 244.500 ingezameld voor de noodlijdenden.

In Januari **1789** braken, weder tengevolge van ijssdammen, in den nacht tusschen 23 en 24, de dijken bij Tiel bijna door. De ijsschotsen waren op een plaats 50 voet hoog op elkander gestapeld. Te Tiel steeg het water, door het beurtelings losgaan en vastzetten van het ijs, zeer hoog en de angst was groot, doch eindelijk raakte de rivier gelukkig los, waarna het grootste gevaar verdwenen was.

Het jaar 1799 was ook getuige van groote dijkbreuken, tengevolge van ijsverstopping en zwaren ijsgang. In Gelderland bezweken de dijken bij Hedikhuizen, Hillingen, Doornik en op andere plaatsen. Ook bij

HET NIEUWS VAN DEN DAG

kleine courant

Deventer was doorbraak, zoodat de ellende in die omstreken groot was. De stad Zwolle stond mede onder water. De algemeene schade in de overstroomde landen geleden werd op f 750.000 geschat.

In 1809 hadden er, weder door het vastzetten van ijs in de rivieren, doorbraken in de dijken beneden Kanten plaats, gevolgd door de anderen in de Beneden-Waal- en Maasdijken. Bijna geheel Gelderland was het tooneel der grootste ellende. Te Pannerden steeg het water tot „circa 24 voet." Te Nijmegen stond het water 5 a 6 voet hoog in de benedenstad. Te Hemmen werden 9 personen gered welke reeds 48 uren met hun huis rondgedreven hadden. Het verlies van menschenlevens was groot. Er werd f 985.000 voor de noodlijdenden bijeengebracht.

Ook de verschrikkelijke watersnood van **1820** was een gevolg van ijsverstopping. De Maas- en Waaldijken braken op verschillende plaatsen door, tengevolge waarvan vele landen hooger overstroomd werden dan ooit te voren bekend was. Vooral Grave, Herpen, Oosterhout, Gorinchem en omstreken hadden veel te lijden. Deze laatste stad was geheel door een „ijszee" ingesloten en werd met moeite tegen het geweld der ijsschotsen en van het water verdedigd. Een geduchte watervloed teisterde ons vaderland in Februari **1825**. N.-Holland werd voor een groot deel overstroomd. De duinen werden belangrijk afgeslagen. Alle steden en dorpen leden water- en stormschade en vele menschen moesten alles achterlatende vluchten. Van Amsterdam uit werden stoute reddingstochten gedaan. De leden van Zeemans-Hoop stonden daarbij vooraan. Door den Heer Van Vollenhoven en anderen werden de eerste levensmiddelen verstrekt.

HET NIEUWS VAN DEN DAG

kleine courant

Hartverscheurend moet het tooneel geweest zijn toen het eerste aantal geredden bij de „nieuwestads herberg" aangebracht werden. Doch het lijden der ongelukkigen werd door de ingezetenen van Amsterdam zooveel mogelijk verzacht. Friesland werd bijna geheel overstroomd. Ook de andere provinciën deelden min of meer in hetzelfde lot. De ramp was zeer groot en algemeen. De schade beliep millioenen, doch de algemeene liefdadigheid was ook groot; er werd circa twee millioen gulden gecollecteerd.

In Maart **1855** braken de rivierdijken in Gelderland weder door. Meer dan 100 dorpen werden overstroomd en duizenden hectaren land diep onder water gezet waaruit veel ellende en groote schade ontstonden. Onder de vermeldenswaardige reddingen welke toen plaats hadden behoort zeer zeker de volgende: Toen in den nacht van 4 Maart ook te Doorwerth eene overstroming, gepaard met zwaren ijsgang, ontstond, stortte het huis van den landbouwer De Graaf in. Met levensgevaar werd het redden der bewoners beproefd, doch te vergeefs, zij moeten tot den volgenden dag wachten.

De Graaf was naar zijn vee gaan zien dat elders opgesteld was. Zijn zoon, een 17-jarig jongeling, besluit om naar den dijk te varen teneinde zijn vader van het gevaar te onderrichten. Doch hij kan niet tegen stroom oproeien maar drijft af. Hij grijpt een boomtak om de boot tegen te houden, doch deze vliegt onder zijn voeten weg en laat hem op den boom achter. De op zijn geroep toegeschotenen hebben geen boot om hem te bereiken. Ze moeten zien dat een ijsschol hem naar de diepte sleurt en, om de ontzetting. ten top te voeren, dat een andere schol hem weder boven brengt en in snelle vaart wegvoert. Zoo bereikt

HET NIEUWS VAN DEN DAG

kleine courant

hij de rivier, waar hij gelukkig op minder sneldrijvende schotsen stuit. Men ziet den jongeling geknield liggen met gevouwen handen en ten Hemel geslagen oogen doch.... hoe zal men hem uit dat groote gevaar redden ?Die daad was weggelegd voor W, Verhagen, H. Hendriks en W. Willemsen, die hem met groot levensgevaar behouden aan wal brachten!

Latere overstromingen, en daaronder de bekende van **1860**, liggen betrekkelijk nog versch in het geheugen. Het medegedeelde is zeker voldoende om te doen zien aan hoeveel gevaar ons land voortdurend blootstaat.

Een breder overzicht van stormvloedden is te vinden in [Wikipedia](#), [pagina Stormvloed](#) (onderaan) en pagina [Overstroming](#). Ook [zoeken op Watersnood](#) levert veel informatie.

[Het nieuws van den dag : kleine courant » 02 feb 1891 - Art. 212 | Delpher](#)

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010139515:mpeg21:a0101>